

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Μάρτιος 2012, Τεύχος 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- «Μεταφορά θεσμικής τεχνογνωσίας στο Κοινοβούλιο της Σερβίας κατά τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ»

Εκδηλώσεις

- «Εκπαίδευση, Κοινωνία και Πολιτική», Στοά του Βιβλίου, 1 Μαρτίου 2012, ώρα 13:00

Νέα βιβλία

- Dian Schefold, *Bewahrung der Demokratie*, εκδόσεις BWV – Berliner Wissenschafts - Verlag, 2012, 502 σελ.

Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;

Eugene Volokh, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Πανεπιστήμιο UCLA

Η ισχυρή μη κυβερνητική οργάνωση Liberty Counsel, που ανήκει στον συντηρητικό χώρο, καταφέρθηκε ενάντια στις δηλώσεις που έκανε η δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ Ruth Bader Ginsburg σε συνέντευξή της στην Αιγυπτιακή τηλεόραση, και υποστήριξε ότι η δικαστής προσέβαλλε το Σύνταγμα των ΗΠΑ με την παρότρυνσή της προς τον Αιγυπτιακό λαό να αναζητήσει αλλού έμπνευση για τη σύνταξη του νέου Συντάγματος. Η δικαστής, εκφράζοντας την άποψή της για το κρίσιμο ζήτημα της διακυβέρνησης στη μετά-Μουμπάρακ εποχή, επέλεξε να εστιάσει στα ανθρώπινα δικαιώματα και όχι στην παραδοσιακή αμερικανική ελευθερία. Αναλύοντας τη φύση του Συντάγματος, η δικαστής αναφέρθηκε στην ιδιαίτερη σημασία του και στην υποχρέωση των πολιτών να το προασπίζονται. Σύμφωνα, όμως, με την κριτική που της ασκείται δεν σεβάστηκε την υποχρέωση αυτή. Αντίθετα, υποτίμησε τη διορατικότητα των συντακτών του με τη δήλωσή της «Αν έφτιαχνα σήμερα, το έτος 2012, ένα Σύνταγμα, δεν θα στρεφόμουν για έμπνευση προς το Σύνταγμα των ΗΠΑ». Η δικαστής υπέδειξε ως πιθανές πηγές έμπνευσης πιο προοδευτικά Συντάγματα, όπως αυτά του Καναδά και της Νοτίου Αφρικής, καθώς και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δήλωσε μάλιστα, «Δεν είμαι κατάλληλη να εκφράσω γνώμη για το ποια θα πρέπει να είναι η Αιγυπτιακή εμπειρία, επειδή εγώ λειτουργώ υπό το καθεστώς ενός πολύ παλαιού Συντάγματος».

Σύμφωνα με τη Liberty Counsel, αυτή η δήλωση καταφέρεται ευθέως ενάντια στο Σύνταγμα των ΗΠΑ, αντιμετωπίζοντάς το ως παρωχημένο. Αυτή η στάση, λοιπόν, θεωρείται από τους επικριτές της απαράδεκτη για μία δικαστή των ΗΠΑ, η οποία έχει καθήκον να υπερασπίζεται την αυθεντία του κειμένου για το οποίο επέδειξε έλλειψη σεβασμού. Όταν της παρουσιάστηκε η ευκαιρία να προωθήσει στο εξωτερικό την παραδοσιακή αμερικανική αντίληψη περί ελευθερίας, εκείνη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

έπραξε το ακριβώς αντίθετο, παροτρύνοντας τους Αιγύπτιους να στραφούν σε μια πιο προοδευτική και φιλελεύθερη κατεύθυνση. Τα σχόλια της δικαστού για το Σύνταγμα υπονομεύουν τον ρόλο του Ανωτάτου Δικαστηρίου ως θεσμού που διαφυλάσσει το κράτος δικαίου και τον ίδιο το θεμελιώδη νόμο, όπως υποστηρίζει ο M. Staver, ιδρυτής και πρόεδρος του Liberty Counsel.

Η κριτική αυτή μου φαίνεται ιδιαίτερα άτοπη. Η δικαστής Ginsburg έχει ορκιστεί σεβασμό στο Σύνταγμα, και υποψιάζομαι πως πιστεύει ότι το Σύνταγμα των ΗΠΑ, όπως ερμηνεύεται από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ και την πολιτική πρακτική, λειτουργεί αρκετά καλά μέσα στις ΗΠΑ. Γιατί όμως θα έπρεπε εκείνη, ή και εμείς, να θεωρούμε ότι αυτό το κείμενο του 1787, συνοδευόμενο από τις 27 Τροποποιήσεις που προστέθηκαν έκτοτε, θα λειτουργούσε θετικά σήμερα σε μια εντελώς διαφορετική χώρα;

Αδιαμφισβήτητα, το Σύνταγμά μας έχει τα εύσημα ότι υπέστη μόνο μια πολύ σοβαρή συνταγματική κρίση –τον εμφύλιο πόλεμο– και ότι συνέβαλε στην οικοδόμηση μιας πλούσιας και ελεύθερης χώρας. Όμως, υποψιάζομαι ότι αυτά σε μεγάλο βαθμό δεν πηγάζουν από το κείμενο του Συντάγματος, αλλά από τις συνταγματικές παραδόσεις που δημιουργήθηκαν έκτοτε, τόσο από τα δικαστήρια όσο από άλλους ερμηνευτές του. Το να αντιγράψει κανείς το Σύνταγμα των ΗΠΑ δεν συνεπάγεται και την υιοθέτηση των παραδόσεων αυτών.

Επίσης, είναι πιθανό στην Αίγυπτο να ταιριάζει μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση από αυτή του Συντάγματος των ΗΠΑ – για παράδειγμα σε ό,τι αφορά τη σχέση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης με τις τοπικές κυβερνήσεις, την επιλογή ανάμεσα στο προεδρικό και το κοινοβουλευτικό σύστημα, το πόσο δύσκολη θα πρέπει να είναι η αναθεώρηση του Συντάγματος, τον τρόπο επιλογής δικαστών και τη διάρκεια της θητείας τους, τον τρόπο εκλογής του Προέδρου, τη σχέση ανάμεσα στα δύο νομοθετικά σώματα, το αν το σύνολο των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας πρέπει να βρίσκονται υπό τον Πρόεδρο ή κάποια να εκλέγονται ή να επιλέγονται με διαφορετικό τρόπο, το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης κλπ. (και εδώ αναφέρομαι σε μερικά γενικής φύσεως θέματα, και όχι σε πιο συγκεκριμένα, λεπτομερειακά ζητήματα). Ας θυμηθούμε ότι τα ίδια τα πολιτειακά μας Συντάγματα έχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις από το Σύνταγμα των ΗΠΑ, ειδικά σε ζητήματα που σχετίζονται με τη διάκριση των εξουσιών, καθώς και την επιλογή και τη θητεία των δικαστών. Το γεγονός ότι ένα συνταγματικό κείμενο, σε συνάρτηση με ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και νομικών πρακτικών, λειτούργησε καλά στις ΗΠΑ επί 200 και πλέον χρόνια, δεν υποδηλώνει ότι θα λειτουργούσε επίσης καλά για την Αίγυπτο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

στο μέλλον.

Δεν πιστεύω, λοιπόν, ότι εκδηλώνεται κάποια έλλειψη σεβασμού ή προκαλείται κάποια βλάβη στην αμερικανική πολιτική με το να προβαίνει ένας Αμερικανός δικαστής σε τέτοιου τύπου δηλώσεις στο εξωτερικό. Αντίθετα, πιστεύω ότι είναι εύλογο, και υποδηλώνει εύλογη (και όχι υπερβολική, αλλά ούτε και υποκριτική) μετριοφροσύνη.

Επιστρέφοντας στην αρχική μου επισήμανση, τίποτα από όλα αυτά δεν υποδηλώνει αν η δικαστής Ginsburg είναι αφοσιωμένη στο Σύνταγμα των ΗΠΑ. Ίσως να πιστεύετε ότι η αφοσίωσή της είναι απόλυτη και ίσως να πιστεύετε το αντίθετο, όμως αυτό θα πρέπει να το στοιχειοθετήσετε με βάση άλλες πηγές, και όχι με κριτήριο τη συμβουλή που δίνει σε μια ξένη χώρα σχετικά με το αν θα πρέπει να υιοθετηθεί το συνταγματικό κείμενο των ΗΠΑ σε ένα πλαίσιο με εντελώς διαφορετικά πολιτικά και νομικά διακυβεύματα.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

πηγή: <http://volokh.com>, 3 Φεβρουαρίου 2012

Κρίση και Σύνταγμα

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Επιστ. Δ/ντης Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Η συμφωνία για το κούρεμα του χρέους περιέλαβε ειδική αναφορά στην αναγκαιότητα συνταγματικής αναθεώρησης. Για την αλλαγή του Συντάγματος προβλέπεται μια διαδικασία αργόσυρτη και περίπλοκη: απαιτούνται αυξημένες κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες, διενέργεια βουλευτικών εκλογών και πάροδος μιας πενταετίας από την ολοκλήρωση μιας συνταγματικής αναθεώρησης μέχρι την έναρξη της επόμενης. Επίσης δεν είναι επιτρεπτή η αλλαγή συγκεκριμένων συνταγματικών ρυθμίσεων. Έτσι, για παράδειγμα, δεν είναι επιτρεπτός ο μετασχηματισμός της μορφής του πολιτεύματος από κοινοβουλευτική σε προεδρική δημοκρατία.

Τα αίτια της περίπλοκης διαδικασίας αναθεώρησης του ελληνικού Συντάγματος είναι ιδίως ιστορικά. Αποτυπώνουν, ταυτόχρονα, μια παγιωμένη πολιτική κουλτούρα πόλωσης και διχαστικών πρακτικών ακόμη και στα μεγάλα θεσμικά θέματα της πολιτείας. Όμως μια τόσο δυσκίνητη αναθεωρητική διαδικασία δεν ανταποκρίνεται ούτε στην ανάγκη προσαρμογής του καταστατικού χάρτη της ελληνικής δημοκρατίας σε ραγδαία μεταβαλλόμενους κοινωνικούς, οικονομικούς και (διεθνο)πολιτικούς συσχετισμούς, ούτε στις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

έκτακτες συνθήκες που αντιμετωπίζει η χώρα την τελευταία τριετία. Ενώ στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη το Σύνταγμα αποτελεί ένα ζωντανό εργαλείο άσκησης και οριοθέτησης της πολιτικής εξουσίας, στην Ελλάδα η αλλαγή του παραμένει ταμπού. Την ίδια ώρα η επίκλησή του γίνεται χωρίς μέτρο και φειδώ από κάθε διαφωνούντα έναντι οποιασδήποτε δημόσιας πολιτικής ενίοτε και δίχως στοιχειώδη σοβαρότητα.

Η Ελλάδα αλλάζει και πρέπει να αλλάξει. Χωρίς ρηξικέλευθες μεταβολές στους θεσμούς, το πολιτικό σύστημα, τη δημόσια διοίκηση, την οικονομία, την εκπαίδευση, τις κοινωνικές αντιλήψεις και πρακτικές η χώρα θα οδηγηθεί στην πλήρη απαξίωση, την παρακμή και την υποβάθμιση όλων των δεικτών ισχύος και ευμάρειας. Στην προσπάθεια ανάταξης η αναθεώρηση του Συντάγματος δεν αποτελεί ούτε αναγκαίο ούτε επαρκές εγχείρημα. Αλλάζοντας το Σύνταγμα δεν επιλύονται ως δια μαγείας μείζονα προβλήματα του κράτους και της οικονομίας. Ωστόσο μια συνταγματική μεταρρύθμιση θα ήταν ασφαλώς χρήσιμη, αφού μπορεί να συμβάλλει στην ανανέωση του πολιτικού συστήματος. Σκόπιμο είναι επίσης να τροποποιηθεί η ίδια η διαδικασία συνταγματικής αναθεώρησης.

Σε περίπου 15 μήνες συμπληρώνεται η προβλεπόμενη προθεσμία για την έναρξη μιας νέας αναθεωρητικής πρωτοβουλίας. Τα πολιτικά κόμματα αμέσως μετά τις ερχόμενες εκλογές, όποτε και αν αυτές πραγματοποιηθούν, πρέπει να ξεκινήσουν την επεξεργασία προτάσεων συνταγματικής αλλαγής και το σχετικό διάλογο, εμπλέκοντας και την κοινωνία πολιτών. Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να προχωρήσουν άμεσα νομοθετικές μεταρρυθμίσεις σε πεδία όπου η συνταγματική αναθεώρηση δεν συνιστά προαπαιτούμενο, όπως το εκλογικό σύστημα, τα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων, το πόθεν έσχες της πολιτικής τάξης και ο εξορθολογισμός του διοικητικού συστήματος. Τέτοιου τύπου μεταρρυθμίσεις ενσωματώνουν ένα ισχυρό μήνυμα εντός και εκτός συνόρων, ότι το ελληνικό κράτος κινείται στην κατεύθυνση μετατροπής του από ελλειμματική σε σύγχρονη, ισχυρή δημοκρατία. Αντίθετα, εξαιρετικά επιφυλακτική πρέπει να είναι η στάση το αναθεωρητικού νομοθέτη απέναντι σε εισηγήσεις περί συνταγματοποίησης της ρήτρας χρέους.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», 28/2/2012

Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

Χαράλαμπος Κουταλάκης, Λέκτορας Διοικητικής Επιστήμης στο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα δημοσιονομικά στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα των φοροεισπρακτικών μηχανισμών της χώρας είναι πραγματικά αποκαλυπτικά του προβλήματος. Τα τελευταία χρόνια συσσωρεύονται στις οικονομικές υπηρεσίες της χώρας περίπου 2.000.000 ανεξέλεγκτες υποθέσεις ενώ 1.000.000 φορολογούμενοι έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές συνολικής αξίας 60 δισεκατομμυρίων ευρώ, για τις οποίες είτε εκκρεμούν δικαστικές υποθέσεις είτε έχει διαπιστωθεί αδυναμία είσπραξής τους. Η εξέλιξη των φορολογικών εσόδων τα τελευταία χρόνια είναι απολύτως ενδεικτική της πρωτοφανούς αδυναμίας της φορολογικής διοίκησης της χώρας να επιτελέσει τη λειτουργία της. Από το 2001 μέχρι και το 2009, πολύ πριν από την πρωτοφανή ύφεση της ελληνικής οικονομίας που συρρικνώνει τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων, τα έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζουν μια σταθερή τάση συρρίκνωσης από 21,8% που ήταν το 2001 σε μόλις 19% το 2009.

Οι παραπάνω δείκτες καταδεικνύουν την κρισιμότητα της αναδιάρθρωσης των φοροεισπρακτικών μηχανισμών για τη δημοσιονομική εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας. Ήδη από τη δεκαετία του 1990 οι προσπάθειες έχουν επικεντρωθεί στην ενδυνάμωση των ελεγκτικών μηχανισμών. Εξίσου σημαντικές ήταν και οι προσπάθειες εισαγωγής νέων τεχνολογιών και πληροφοριακών συστημάτων ελέγχων και διασταύρωσης της φορολογητέας ύλης. Ωστόσο, η βασική διάρθρωση της φορολογικής διοίκησης ως προς τις κεντρικές και τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του υπουργείου Οικονομικών έχει παραμείνει εν πολλοίς αναλλοίωτη από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα. Είναι ενδεικτικό ότι παρά το γεγονός ότι η φορολογική πολιτική αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τομέα έντονης νομοθετικής δραστηριότητας με συχνές μεταβολές στα είδη φόρων, τις ομάδες φορολογουμένων και τις φορολογικές κλίμακες, το ζήτημα της οργανωτικής αναδιάρθρωσης του φοροεισπρακτικού μηχανισμού έχει απασχολήσει ελάχιστα τις μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων.

Το ελληνικό μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται από τη διάρθρωση των κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών (ΔΟΥ) με κριτήριο κατ' αρχήν τον φόρο. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η διάρθρωση των υπηρεσιών και η κατανομή των διευθύνσεων αντιστοιχούν στους θεσπισμένους φόρους (εισοδήματος, προστιθέμενης αξίας, ακίνητης περιουσίας). Η κατανομή των τμημάτων στις διευθύνσεις αυτές γίνεται με κριτήριο τα χαρακτηριστικά των βασικών υπόχρεων σε κάθε φόρο (π.χ. φυσικά ή νομικά πρόσωπα). Η εν λόγω διάρθρωση είναι αναχρονιστική και εξαιρετικά γραφειοκρατική για δύο λόγους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

Πρώτον, δημιουργεί σύγχυση και επιπρόσθετα βάρη στους φορολογούμενους, οι οποίοι για τη διεκπεραίωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων απευθύνονται σε πολλές διαφορετικές υπηρεσίες. Ο κατακερματισμός αυτός σε συνδυασμό με την πολυνομία και την έλλειψη ενός ενιαίου και απλού Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που διέπει όλες τις σχέσεις των φορολογουμένων με τη φορολογική διοίκηση δημιουργεί ισχυρό κίνητρο για την υιοθέτηση παραβατικών συμπεριφορών. Δεύτερον, ο κατακερματισμός των υπηρεσιών βάσει της φορολογικής ύλης δημιουργεί σημαντικές δυσκολίες διαχείρισης των υποθέσεων από τις υπηρεσίες καθώς τα τμήματα μεταξύ τους δεν διαθέτουν πρόσβαση στα φορολογικά στοιχεία των πολιτών από διάφορες δραστηριότητες ώστε να καθίσταται αποτελεσματική η διασταύρωση των στοιχείων. Οι πρόσφατες προτάσεις για συνένωση των ΔΟΥ σε μία ανά νομό είναι ατελέσφορες αν δεν συνδυαστούν με μια ριζική αναδιάρθρωση των ενδοοργανωτικών τους δομών και διαδικασιών με τη διάρθρωσή τους ανά κατηγορία φορολογουμένου. Ως προς τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, ειδικά στα νομικά πρόσωπα, χαρακτηρίζονται επίσης από έντονο κατακερματισμό ο οποίος δεν ευνοεί την ολοκληρωμένη διενέργεια προληπτικών και κατασταλτικών ελέγχων.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αναδεικνύουν το αδιέξοδο των πολιτικών επιλογών που ακολουθούνται τις τελευταίες δεκαετίες. Η συστηματική προσφυγή της ελληνικής διοίκησης στη θεσμοθέτηση προτρεπτικών κινήτρων για εθελούσια συμμόρφωση των φορολογουμένων αποτελεί προσφιλή τακτική άντλησης εσόδων με σχετικά περιορισμένο διοικητικό κόστος. Τα προτρεπτικά αυτά κίνητρα υπό τη μορφή εκπτώσεων, φορολογικής αμνηστίας και κατάργησης των εκκρεμών ποινικών δώξεων για τους φοροφυγάδες δεν αποτελούν ωστόσο ικανό παράγοντα για τη βελτίωση των φορολογικών εσόδων. Τα κίνητρα για εθελούσια συμμόρφωση των φορολογουμένων μπορούν να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της φορολογικής διοίκησης μόνο στον βαθμό που η διοίκηση διαθέτει αξιόπιστους και ισχυρούς μηχανισμούς ελέγχου της συμμόρφωσης των πολιτών. Υπό την έννοια αυτή, η ριζική αναδιάρθρωση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών αποτελεί μονόδρομο για τη δημοσιονομική προσαρμογή της χώρας.

πηγή: Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 1/2/2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

Μια κακή ιδέα που κερδίζει

Κώστας Μποτόπουλος, Δρ. Συνταγματικού Δικαίου, Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

Το πρόσφατο, οριστικό όπως όλα δείχνουν, πράσινο φως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο γερμανικής επιμονής και εμπνεύσεως «Δημοσιονομικό Σύμφωνο» χαιρετίστηκε από αρκετούς ως ένα σημαντικό βήμα προς τα μπροστά για την Ένωση. Είναι αλήθεια ότι η αποκτηθείσα τον τελευταίο καιρό συνήθεια ανατροπής σε κάθε Σύνοδο των αποφάσεων της προηγούμενης φαίνεται να διακόπτεται. Μόνο που η ώθηση που δίνεται με τη συγκεκριμένη απόφαση είναι, κατά τη γνώμη μου, προς τη λάθος κατεύθυνση, αν όχι προς το κενό.

Το προς έγκριση «Σύμφωνο» -του οποίου γνωρίζουμε πια το περίγραμμα, δεν μπορούμε όμως να προβλέψουμε όλες τις περιπέτειες μέχρι να επικυρωθεί και τεθεί σε εφαρμογή- έχει πέντε μεγάλα ελαττώματα και κανένα εμφανές πλεονέκτημα.

Είναι άχρηστο: δεν προσθέτει κάτι στο θεσμικό οπλοστάσιο, που να μην υπάρχει ήδη (κυρίως στο «πακέτο 6 δημοσιονομικών μέτρων» που εγκρίθηκε στο τέλος του 2011) ή που να μη μπορεί να προστεθεί χωρίς ολόκληρη διακυβερνητική Συνθήκη. Εκτός από ένα πράγμα, φυσικά, μόνο που αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό: την υποχρεωτική ένταξη στο Σύνταγμα όλων των συμμετεχόντων κρατών του λεγόμενου, αλλά μόνοι λεγόμενου, «χρυσού δημοσιονομικού κανόνα».

Το Σύμφωνο είναι εξαιρετικά περίπλοκο έως αντίθετο στην ευρωπαϊκή τάξη: προσθέτει σε μια Συνθήκη κοινοτικού επιπέδου (αφορά και τις 27 χώρες της Ένωσης) και «ομοσπονδιακής» λογικής, τη Συνθήκη της Λισαβόνας, μια διακυβερνητικού επιπέδου (αφορά μόνο όσους υπογράψουν, που δεν θα είναι όλες οι χώρες της Ένωσης) και «τεχνικής» λογικής νέα Συνθήκη. Πολλά μάλιστα από τα θέματα της τελευταίας ρυθμίζονται ήδη, και διαφορετικά, στη Συνθήκη της Λισαβόνας, ενώ κάποια άλλα (όπως κυρίως οι σχετικές με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προβλέψεις) είναι ιδιαίτερα αμφίβολο αν επιτρέπεται να ρυθμιστούν σε τέτοιο κείμενο.

Όμως το Σύμφωνο είναι και επικίνδυνο: σε περίοδο που όλοι (συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων Τύπου του χρηματοπιστωτικού συστήματος Financial Times, των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης και Δεξιών ηγετών όπως ο Σαρκοζί) παραδέχονται πως το πρόβλημα της Ελλάδας, αλλά και της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας και, το κυριότερο, της Ευρωζώνης, οξύνθηκε με συνταγές «α-λα ΔΝΤ» και χρειάζεται επιτακτικά εξισορρόπηση της περιστολής με την ανάπτυξη, την ίδια αυτή περίοδο ζητείται από όλους να προσθέσουν

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

λιτότητα, δηλαδή ύφεση, δηλαδή χρέος και μάλιστα κατ' επιταγή του Συντάγματός τους.

Επιπλέον, τέταρτο πρόβλημα, ο «χρυσός κανόνας» είναι, εκτός από δυνητικά υφειακός, αντιδημοκρατικός και πιθανότατα αναποτελεσματικός: παρεμβαίνει, και μάλιστα επί ποινή κύρωσης, στον πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας και ταυτότητας, το Σύνταγμα, ενώ τα «πυρά» του (αυτόματη διόρθωση, κυρώσεις) μάλλον θα αποβούν, ιδίως για τις «προβληματικές χώρες», άσφαιρα, αφού ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος.

Τέλος, το Σύμφωνο είναι διασπαστικό: αφήνει ήδη εκτός διαδικασίας Βρετανία και Τσεχία, απειλεί να βάλει σε πειρασμό κι άλλους κατά τη διαδικασία επικύρωσης, ενώ, κυρίως, καταρρακώνει την έννοια αλληλεγγύης με τη δυνατότητα κάθε κράτους να στείλει κάθε άλλο στο Δικαστήριο για μη «συνταγματοποίηση» ενός κανόνα που δεν έχει καμία θέση εντός Συντάγματος.

Αν όλα αυτά ισχύουν, δίκαια θα αναρωτηθεί ο λογικός αναγνώστης: και τότε γιατί προχωρά ένα τέτοιο Σύμφωνο; Εδώ η επιστήμη σηκώνει τα χέρια και η («ενωσιακού» τύπου) πολιτική προσφέρει ίσως την απάντηση μέσα από δυο λαϊκές ρήσεις: όταν τσακώνονται τα βουβάλια (Γερμανία εναντίον του συνόλου των άλλων), την πληρώνουν τα μυρμήγκια (οι θεσμοί) και όσα δεν πιάνει η αλεπού (ριζικές και τολμηρές λύσεις), τα κάνει κρεμαστάρια (Σύμφωνα περί ασυμφωνίας).

πηγή: www.protagon.gr, 1/2/2012

Φυλακισμένες στην Ιστορία

Λίνα Παπαδοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου στο Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Θυμήθηκα σήμερα την Εμινέ που κεραυνοβολήθηκε από έρωτα στα δεκατρία της. Τίποτε το περίεργο σ' αυτό- συμβαίνει σ' όλες τις συνομήλικές της. Μόνο που η Εμινέ είναι Ελληνίδα της μουσουλμανικής μειονότητας. Κι έτσι, χωρίς καλά καλά να το καταλάβει, βρέθηκε στην εφηβεία της έγγαμη και μητέρα. Αφορμή να τη θυμηθώ στάθηκαν οι δηλώσεις εκπροσώπων της μειονότητας εναντίον της αφαίρεσης από τον, χωρίς νομικές γνώσεις, μουφτή των δικαστικών του αρμοδιοτήτων, η οποία αποτελεί προϋπόθεση εκλογής του από τα μέλη της μειονότητας.

Το ζήτημα συνδέεται άμεσα με την εφαρμογή στους Έλληνες Μουσουλμάνους της Θράκης του ιερού ισλαμικού νόμου, της Σαρία, παρά την κατάργησή της στην Τουρκία το 1926, παρότι δεν εφαρμόζεται σε καμιά άλλη ευρωπαϊκή χώρα και δεν επιβάλλεται από τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923), η οποία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Οι Αμερικανοί Δικαστές μπορούν να ασκούν κριτική στο Σύνταγμα των ΗΠΑ;», Eugene Volokh
- «Κρίση και Σύνταγμα», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Φορολογική διοίκηση και δημοσιονομική προσαρμογή», Χαράλαμπος Κουταλάκης
- «Μια κακή ιδέα που κερδίζει», Κώστας Μποτόπουλος
- «Φυλακισμένες στην Ιστορία», Λίνα Παπαδοπούλου

δεσμεύει τη χώρα μας απλώς να σέβεται τα έθιμα της μειονότητας για τα οικογενειακά ή προσωπικά ζητήματα των μελών της. Το πρόβλημα με τη σαρία είναι ότι οι ρυθμίσεις της, οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου, προσβάλλουν ευθέως πολλά θεμελιώδη δικαιώματα: την αρχή της ισότητας των φύλων, τη θρησκευτική ελευθερία, το συμφέρον των ανηλίκων, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Η άγραφη σαρία παραμένει αδιαφανής και διερμηνεύεται μόνο από τους μουφτήδες.

Οι γιοι παίρνουν διπλό κληρονομικό μερίδιο από τις κόρες. Διαζύγιο δικαιούται μόνο ο άνδρας με απλή δήλωσή του, ενώ η γυναίκα σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις (σχιζοφρένεια, στειρότητα, εγκατάλειψη). Η ασήμαντη διατροφή αναγκάζει τις διαζευγμένες γυναίκες να καταφύγουν σε έναν νέο γάμο, χάνοντας έτσι άμεσα την επιμέλεια των παιδιών τους, η οποία σε κάθε περίπτωση από τα 7 έτη για τα αγόρια και από τα 9 για τα κορίτσια περνάει αυτομάτως στον πατέρα. Οι γάμοι ανηλίκων όχι μόνο επιτρέπονται, αλλά μέχρι το 2002 τελούσαν και διά αντιπροσώπου. Ανήλικες μουσουλμάνες Ελληνίδες έπαιρναν, έναν αιώνα μετά τις «Νύφες» του Βούλγαρη, τον δρόμο προς τη Γερμανία για να ενωθούν με τον άγνωστο σύζυγο. Σπανίως τα δικαστήρια ελέγχουν τις βάσει της σαρία ειλημμένες αποφάσεις του μουφτή για αντισυνταγματικότητα, παρότι υποχρεούνται να το κάνουν. Σπανίως οι μουσουλμάνοι επιλέγουν να υπαχθούν σε αυτά, παρότι δικαιούνται να το κάνουν, καθώς αυτό θα σήμαινε εξοβελισμό από την κοινότητα. Η ελεύθερη βούληση καταργείται μαζί με την ισότητα, τη θρησκευτική ελευθερία και τη δυνατότητα του δικαίου να εξελίσσεται.

Με τον τρόπο αυτό, η Εμινέ και οι άλλες μουσουλμάνες, Ελληνίδες και Ευρωπαϊές πολίτιδες χωρίς δικαιώματα, κρατούνται φυλακισμένες σε μια Ιστορία που δεν κινείται. Σε ένα παρελθόν που δεν παρέρχεται. Ο δικαιοκός χρόνος μένει παγωμένος. Και μαζί του μένει παγωμένη η σταθερή φωνή της Εμινέ, που δεν κουραζόταν να επαναλαμβάνει, στην ημερίδα όπου τη συνάντησα, πως μόνη λύση για τις γυναίκες της μειονότητας είναι η κατάργηση της σαρία με υποχρεωτική υπαγωγή όλων στα αστικά δικαστήρια. Και έτσι η, νομική τουλάχιστον, εξίσωση πέρα από θρησκευτικές διακρίσεις.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», 3/2/2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- «Μεταφορά θεσμικής τεχνογνωσίας στο Κοινοβούλιο της Σερβίας κατά τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ»

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- «Μεταφορά θεσμικής τεχνογνωσίας στο Κοινοβούλιο της Σερβίας κατά τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ»

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου ανέλαβε να υλοποιήσει, ως μέλος της επιλεγείσας κοινοπραξίας, πρόγραμμα διδυμοποίησης στην Σερβία με τίτλο: «Μεταφορά θεσμικής τεχνογνωσίας στο Κοινοβούλιο της Σερβίας κατά τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ».

Το πρόγραμμα έχει διάρκεια 18 μήνες και άμεσος αποδέκτης είναι το Κοινοβούλιο της Σερβίας. Σκοπό του αποτελεί η βελτίωση των διαδικασιών και πρακτικών του Κοινοβουλίου ενόψει της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα, το έργο περιλαμβάνει:

- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Κοινοβουλίου και κυβέρνησης κατά τη νομοθετική διαδικασία
- Βελτίωση της λειτουργίας του Κοινοβουλίου κατά το νομοθετικό έργο, ιδίως στο πλαίσιο της εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο
- Αναβάθμιση της οργανωτικής δομής, των εσωτερικών διαδικασιών και της κοινοβουλευτικής πρακτικής
- Βελτίωση της άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου και της συνεργασίας με την κυβέρνηση και με ανεξάρτητους κρατικούς φορείς
- Προώθηση της διαφάνειας των εργασιών του Κοινοβουλίου και της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στις δραστηριότητές του, ιδίως στη νομοθετική διαδικασία

Στην κοινοπραξία μετέχουν η Βουλή των Ελλήνων, το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου και το Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Εκπαίδευση, Κοινωνία και Πολιτική», Στοά του Βιβλίου, 1 Μαρτίου 2012, ώρα 13:00

Νέα βιβλία

- Dian Schefold, *Bewahrung der Demokratie*, εκδόσεις BWV – Berliner Wissenschafts - Verlag, 2012, 502 σελ.

Εκδηλώσεις

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου και οι Εκδόσεις Πεδίο διοργανώνουν ανοικτή εκδήλωση με θέμα: «Εκπαίδευση, Κοινωνία και Πολιτική» επ' ευκαιρία της έκδοσης του Ομότιτλου Τιμητικού Τόμου για τον Καθηγητή Ι.Ε. Πυργιωτάκη (επιμ. Ν. Παπαδάκης & Ν. Χανιωτάκης, εκδ. Πεδίο, 2011) την **Πέμπτη 1 Μαρτίου 2012** και ώρα **13:00** στη **Στοά του Βιβλίου** (Πεσμαζόγλου 5 και Σταδίου, Αρσάκειο Μέγαρο).

Ομιλητές

- **Μιχάλης Κασσωτάκης**, Καθηγητής & Αναπληρωτής Πρόεδρος Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Αθανάσιος Κυριαζής**, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς, πρώην Ειδικός Γραμματέας Ανώτατης Εκπαίδευσης Υπουργείου Παιδείας
- **Γιάννης Μεταξάς**, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Επισκέπτης Καθηγητής Πανεπιστημίου Στρασβούργου
- **Γιάννης Πανούσης**, Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην Πρύτανης Πανεπιστημίου Θράκης
- **Θεόδωρος Χατζηπαντελής**, Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης & Πρόεδρος Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Συντονιστής

Νίκος Παπαδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης & Διευθυντής Κέντρου Πολιτικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Επίδοση Τιμητικού Τόμου στον Καθηγητή Ι. Ε. Πυργιωτάκη

Αποφώνηση: Καθηγητής **Ι. Ε. Πυργιωτάκης**, πρώην Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης, Καθηγητής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Νέα βιβλία

- Dian Schefold, *Bewahrung der Demokratie*, εκδόσεις BWV – Berliner Wissenschafts - Verlag, 2012, 502 σελ.

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Νέα βιβλία

- Dian Schefold, *Bewahrung der Demokratie*, εκδόσεις BWV – Berliner Wissenschafts - Verlag, 2012, 502 σελ.

Η συλλογή μελετών του Καθηγητή Dian Schefold κυκλοφόρησε με την οικονομική συνδρομή του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου. Τον τόμο επιμελήθηκαν οι καθηγητές Paolo Ridola, Alfred Rinke, Gerhard Stuby, Luzius Wildhaber και Νίκος Χλέπας. Οι μελέτες έχουν ενταχθεί στις ακόλουθες ενότητες:

- ◆ Geschichte der Staatstheorien und Verfassungen
- ◆ Demokratietheorie
- ◆ Weimarer Staatsrechtslehre und ihre Bedeutung
- ◆ Verfassungsrecht der Bundesrepublik Deutschland
- ◆ Zur Lage der Stadtstaaten
- ◆ Zur Kommunalen Selbstverwaltung

Συνδεδειγμένο κείμενο των κειμένων που περιλαμβάνονται στον τόμο αποτελεί η ανάλυση των απειλών απέναντι στο σύγχρονο δημοκρατικό κράτος και οι θεσμοί προστασίας της δημοκρατίας έναντι αυτών.

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr